

Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim Uygulamalarının İncelenmesi: Türkiye Örneği*

Analysis of Distance Education Practices in Higher Education: The Example of Turkey*

Emine CABI, Halil ERSOY

ÖZ

Bu çalışma 2010 yılından 2016 yılına kadar, Türkiye yükseköğretiminde uzaktan eğitim çalışmalarının sayısal veriler ışığında incelenmesini amaçlamaktadır. 2010 ile 2016 yılları arasındaki yükseköğretimdeki öğrenci sayıları, uzaktan eğitim veren ön lisans, lisans ve yüksek lisans programlarına yerleşen öğrenci sayıları ve mevcut program sayılarının dağılımları incelenmiştir. Ön lisans ve lisans seviyesinde 2010-2015 arası uzaktan eğitimde öğrenim gören öğrenci sayılarına ulaşılabilirken, yüksek lisans seviyesinde sadece 2014-2015 ve 2015-2016 eğitim-öğretim dönemlerindeki program ve öğrenci sayılarına ulaşılabilmiştir. Ayrıca çalışmada genel ve programlara yerleşen öğrenci sayılarının yıllara göre değişimleri de incelenmiştir. Yapılan çalışma durum çalışması olduğundan mevcut durumu boylamsal olarak ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, yeni açılması düşünülen uzaktan eğitim programlarının yapılandırılması çalışmalarında katkısı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitim, Yükseköğretim, Durum çalışması

ABSTRACT

This study aims to investigate distance education implementations in higher education of Turkey from 2010 to 2016 by numeric data. For this purpose, the numbers and distribution of students at vocational schools, undergraduate and graduate level programs being executed totally in distance education method were analyzed. While it was possible to reach to the numbers of distant students at vocational schools and undergraduate levels between 2010 and 2015, only 2014-2015 and 2015-2016 years' data were able to be obtained at graduate level. Moreover, the change in the numbers of distant students by years was investigated. Hence it is a case study, it portrays the existing situation longitudinally. In this context, it is believed that the study will contribute to the actions targeting to open new distance education programs.

Keywords: Distance education, Higher education, Case study

*Bu çalışma 10. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumunda (16-18 Mayıs 2016, Rize, Türkiye) sunulmuştur.

*This study was presented at the 10th International Symposium on Computer and Instructional Technologies (16-18 May 2016, Rize, Turkey).

Emine CABI (✉)

ORCID ID: 0000-0002-7488-0309

Başkent Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye
Başkent University, Faculty of Education, Department of Computer Education and Instructional Technology, Ankara, Turkey
eminec@baskent.edu.tr

Halil ERSOY

ORCID ID: 0000-0003-1598-7656

Başkent Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye
Başkent University, Faculty of Education, Department of Computer Education and Instructional Technology, Ankara, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 21.12.2016

Kabul Tarihi/Accepted : 09.02.2017

GİRİŞ

Uzaktan eğitim, geleneksel öğrenme- öğretme yöntemlerinin sınırlılıkları nedeniyle sınıf içi etkinliklerini yürütme olanağının bulunmadığı durumlarda, eğitim etkinliklerini planlayıcılar ile öğrenciler arası, iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla belirli bir merkezden yürütüldüğü bir öğretim yöntemidir (Kaya, 2002). Uzaktan eğitimin en popüler ve en yaygın biçimde kullanılan tanımı Moore ve Kearsley (2011) tarafından öğrenen ve öğreticinin farklı mekânlarda olduğu, özel öğretim tasarımı ve teknolojilerini gerektiren planlanmış açık erişimli öğrenme şeklindedir.

Uzaktan eğitim ile eğitimde teknolojinin kullanımı arasında bağ oldukça kuvvetlidir. Uzaktan eğitimde kullanılan ilk teknoloji mektup olmuş, daha sonra radyo, televizyon, bilgisayar, internet ve “web” gibi yeni teknolojiler günlük hayatımıza girdikleri ölçüde uzaktan eğitimde de yer almıştır. Hatta bu teknolojilerin bize kazandırdığı kavramların başına internet üzerinden anlamına gelen elektronik teriminin kısa yazılışı olan “e” harfi getirilmiştir (e-posta, e-öğrenme gibi). Bazı ülkelerde özellikle Avrupa’da uzaktan eğitim açık eğitim, açık öğrenim, uzaktan öğrenme terimleri ile birbirinin yerine kullanılmaktadır.

Uzaktan Eğitimin Dünyadaki Gelişimi

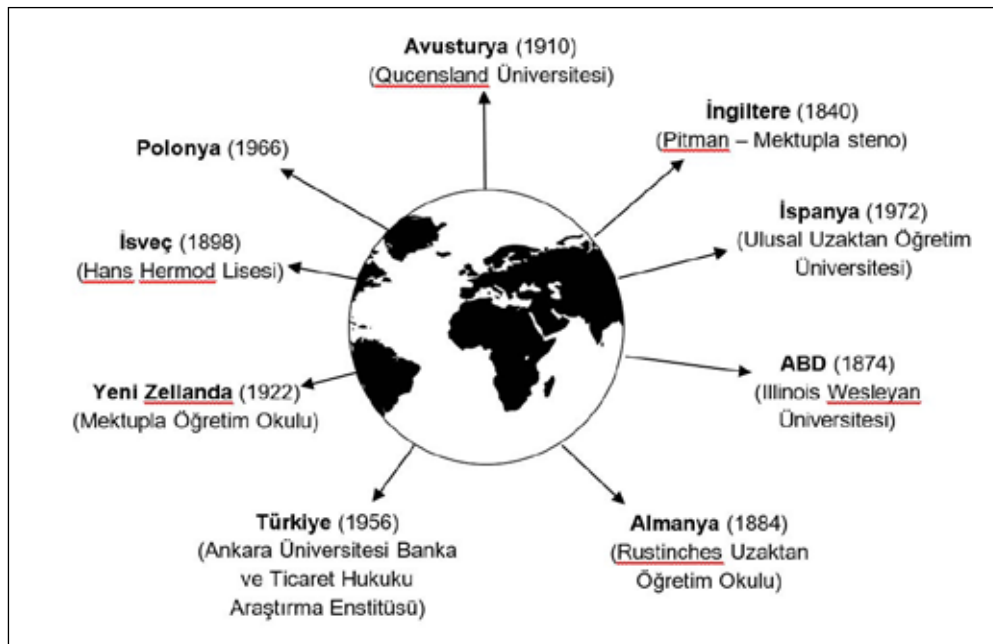
Modern uzaktan eğitimin kökenleri 18. yüzyılın başlarına kadar uzanabilir. 1728’de, Bostonian Caleb Phillips isimli öğretmen, bulunduğu bölgenin dışında yaşayan öğrencilere her hafta öğrenme programını göndererek dersin kalitesini düşürmeden derslere katılabilecekleri önerisinde bulunmuştur (Siemens, Gašević, & Dawson, 2015). Bundan sonra uzaktan eğitimin tarihi gelişimi kullanılan teknolojiler çerçevesinde çeşitli evreler şeklinde ele alınabilir. Moore ve Kearsley (2011), uzaktan eğitimi beş evre altında incelemektedir. Bunlar sırasıyla, mektuplaşma, radyo ve televizyon yayını, açık üniversite, telekonferans ve internet/ “web”dir. İlk evrede, öğretim mektup aracılığı

ile yazılı metin kullanılarak, ikinci evrede radyo ve televizyon aracılığı ile işitsel ve görsel olarak eğitim verilmiştir. Üçüncü evrede, iletişim teknolojilerinden ziyade örgütlü eğitime geçiş yapılarak açık üniversiteler kurulmuştur. 1980’lerdeki dördüncü evrede ise telefon, uydu ve bilgisayar ağları ile sesli ve video konferans ile uzaktan eşzamanlı etkileşimli dersler verilmiştir. Uzaktan eğitimin en son evresinde ise internet teknolojisine dayanan sanal sınıflar ve üniversitelerde çevrimiçi öğrenme ortamları yer almaktadır. Zawacki Richter ve Naidu (2016) ise uzaktan eğitimin son 35 yılını incelediği çalışmada, 1980 yılından günümüzde beşer yıllık yedi evreye ayırmış ve her bir evreyi temsil eden temalar altında isimlendirmiştir; profesyonelleşme ve kurumsal birleştirme (1980-1984), öğretim tasarımı ve eğitim teknolojisi (1985-1989), uzaktan eğitimde kalite güvencesi (1990-1994), çevrimiçi öğrenmenin erken aşamaları ve öğrenci desteği (1995-1999), sanal üniversitenin ortaya çıkışı (2000-2004), işbirlikli öğrenme ve çevrimiçi etkileşimli ortamlar (2005-2009) ve etkileşimli öğrenme, “MOOC (Massive Open Online Courses)” ve “OER (open educational resources)” (2010-2014) kaynaklarıdır.

Özellikle 1960’ların sonundan itibaren uzaktan eğitim uygulamalarında bir hareket gözlenmiştir. Bu hareketi özellikle öncü bir düşünür olan M. Graham Moore başlatmıştır. “Web”-tabanlı öğretim ve çevrimiçi öğrenme gibi gelişmeler, Moore’un eğitim teknolojisi alanına yönelik önemli katkılar sağlamıştır (Horzum, 2013). Dünyadaki bazı ülkelerde uzaktan eğitim uygulamalarının başlangıç tarihleri ve ilk uygulamaları Şekil 1’de verilmiştir.

Uzaktan Eğitimin Türkiye’deki Gelişimi

Uzaktan eğitimin Türkiye’deki gelişimi üç ana evrede incelenmektedir (Tablo 1); kavramsallaşma süreci, mektupla öğretim süreci ve iletişim teknolojilerinin kullanımı süreci (Çallı, İşman, & Torkul, 2002). Kavramsallaşma süreci cumhuriyetin ilanı ile beraber gelen yenileşme hareketleriyle başlamıştır. 1924 yılın-

Şekil 1: Dünyada bazı ülkelerde uzaktan eğitim uygulamalarının başlangıçları (Kaynak: Kaya, 2002).

da Dewey'in sunduğu "Öğretmen Eğitim Raporu" ile gündeme girmiş, 1927 yılında kavram olarak oluşmaya başlamıştır (Alkan, 1997). 1939 yılında ilk defa toplanan Milli Eğitim Şurası'nda yaygın eğitim konusu tartışılmaya başlanmış; daha sonraki devam eden Milli Eğitim Şuralarında da yaygın eğitim üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. Ancak 1950'li yıllara kadar uzaktan eğitim, genel olarak 'kavram' boyutunda kalmıştır. 1960 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından "mektupla öğretim" ilk uzaktan eğitim uygulaması olarak eğitim sistemimizde yerini almıştır (Kaya, 2002). Var olan okulların yükseköğretime olan talepleri karşılayamamasından dolayı bu uygulamaya ihtiyaç duyulmuş, İstatistik ve Yayın Müdürlüğü bünyesinde uzaktan eğitim yapmayı amaçlayan Mektupla Öğretim Merkezi Kurulu'nu kurmuştur. 1966 yılına girildiğinde Mektupla Öğretim Merkezi, genel müdürlük olarak örgütlenmiş ve mektupla öğretimi örgün ve yaygın eğitimde başarı ile uygulamıştır. Bu uygulama ile teknik alanda; radyo, otelcilik, beslenme, daktilografi, teknik resim, kooperatifçilik ve elektrik tesisatçılığı, tekniker okulu bitirme; sınavlara hazırlık olarak da ilkokul öğretmenliği ve lise edebiyat bölümünü bitirme için öğretim yapılmıştır (Alkan, 1987). 1974-1975 öğretim yılında ortaöğretim kurumlarını bitiren yaklaşık 45.000 öğretmen adayı Deneme Yüksek Öğretmen Okulu'na kayıt olarak uzaktan yükseköğretime başlamıştır. 1975 yılında Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR) kurulmuş ve Deneme Yüksek Öğretmen Okulu ile uzaktan öğretime başlayan öğrenciler de bu kuruma devredilmiştir. YAYKUR'da Açık Öğretim Dairesi Başkanlığına bağlı olarak açık öğretim programlarını uygulayarak eşitli branşlarda orta öğretim öğretmenliği, ilkokul öğretmenliği, teknik ve sosyal bilimler ile yabancı diller alanlarında uzaktan yükseköğretim hizmeti vermiştir. 1981 yılında uzaktan eğitim yapma görevi üniversitelere verilmiş ve 1982 yılında ise Anadolu Üniversitesi uzaktan eğitim modelini Açık Öğretim Fakültesi ile uygulamaya koymuştur.

Radyo ve televizyon gibi görsel ve işitsel iletişim araçlarının yaşantımıza girmesiyle beraber iletişim teknolojileri özellikle

geniş topluluklara ulaşılabilmesi özelliğinden dolayı eğitimde de etkili bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır (Çallı, İşman, & Torkul, 2002). Teknolojinin öğretimi daha önceden öngöremediğimiz şekillerde geliştirme potansiyeline sahip olduğu açıkça görülmektedir. Örneğin, kısa bir süre önce teknolojik sınıf uygulamaları film, televizyon, slayt gösterisi, radyo gibi gereklerle sınırlıyken, günümüz öğrencileri normal sınıflarda çevre ve olayların simülasyonlarını kullanabilmekte, uzak mesafedeki kişilerden öğretim alabilmekte ve onlarla iletişim kurabilmekte ve geniş tabanlı bilgi sistemleri ve etkileşimde bulunabilmektedir (Schunk, 2009). Zaman içerisinde uzaktan öğretimde önce telekonferans sonra internet ve "web" teknolojileri kullanılarak öğretim ortamları gittikçe zenginleşmiştir. Bu uygulamalar öğretimin niteliğinin ve kalitesinin artmasında önemli bir rol oynamıştır. Ülkemizde son yıllarda bu uygulamalar gerek kamuda gerekse özel eğitim kurumlarında giderek yaygın olarak kullanılmaktadır.

Eğitim kurumlarının yanı sıra Microsoft™, Cisco™, Oracle™, Novell™ gibi bilişim teknolojileri sektöründe etkinlik gösteren şirketler tarafından uzaktan eğitimle verilebilen eğitim sertifikaları Türkiye'de de uygulanmaktadır. Yaşam boyu öğrenmeye yönelik özel ve kamu kuruluşları tarafından verilen e-sertifika programlarının sayısı hızla artmaktadır (Yalçınalp, 2015).

Türkiye'de günümüzde artık yükseköğretimde birçok üniversitede uzaktan eğitim ile lisans, ön-lisans ve yüksek lisans programları yürütülmektedir. Bunun yanı sıra birçok üniversitede yüz yüze ve uzaktan öğretim yöntemlerinin beraber kullanıldığı harmanlanmış öğrenme yöntemi ile de dersler verilmeye devam etmektedir.

Türkiye'de, başta Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi olmak üzere uzun yıllardır "Açık Öğretim" tanımı ile uzaktan eğitim çalışmaları yürütülmektedir. Öte taraftan son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının Türkiye'de hem bireysel hem de eğitim kurumlarında yaygınlaşması ile Yükseköğretim

Tablo 1: Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Gelişimi

Kavramsallaşma Süreci	1927	Okuma yazma öğretimi için uzaktan eğitimin tartışılması
	1939-1950	Milli Eğitim Şuralarında yaygın eğitim konusunun tartışılması önerilerin ortaya konulması
	1956	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsünde başlaması
Mektupla Öğretim Süreci	1960	İlk uzaktan eğitim uygulamaları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından "Mektupla Öğretim" adı altında başlaması
	1966	Mektupla Öğretim ve Teknik Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün Kurulması
İletişim Teknolojilerinin Kullanımı Süreci	1975	Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR) kurulması
	1978	Açık Üniversite kurulmasına karar verilmesi
	1981	Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nin açılması
	1992	Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Açık Öğretim Lisesi'nin açılması
	1998	ODTÜ' de internet ile eğitim kullanılarak IDEA paketi uygulaması başlatılması.
	1999	YÖK uzaktan eğitim yönetmeliğinin yayınlanması
	2001	Uzaktan Eğitim Yönetmeliği kapsamında üniversitelerde ders/programların açılması
	2007	Türkiye Bilimler Akademisi-TÜBA'nın Açık Ders Malzemeleri Projesini başlatması
2012	Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar'ın yayınlanması	

Kurulu'nun 2013 yılında ilk kez tanımladığı, usul ve esaslarını belirlediği "uzaktan eğitim" uygulamaları üniversitelerde hızla artmaktadır (YÖK, 2014). Hem örgün eğitimin bir parçası hem de başlı başına uzaktan eğitim ile yürütülen programlar şeklinde tanımlanan uzaktan eğitim uygulamalarının Türkiye'deki gelişimini izlemek son derece önemlidir. Teknolojinin sunduğu olanaklar ile gün geçtikçe yaygınlaşan uzaktan eğitimde yaşanan sıkıntılardan biri de, programları yarıda bırakan öğrenci sayılarının örgün eğitime göre yüksek olmasıdır (Keegan, 1990; Morgan & Tam, 1999). Teknoloji, içerik ve insan gücüne yapılan yatırımların öğrencilerin programları yarıda bırakmasıyla boşa harcanması ihtimali, bu alanda çalışma yapmaya istekli birçok kişi veya kurumun cesaretini kırıcı olabilmektedir. Bu nedenle uzaktan eğitimde Türkiye'deki mevcut durumu ve yıllara göre değişimleri görebilmek önemlidir.

Geçtiğimiz birkaç yıl içerisinde yükseköğretimde uygulama esasları açıkça tanımlanan uzaktan eğitim programlarının sayıları ve öğrenci sayıları hızla değişmektedir (YÖK, 2016). Bu değişimin dinamiklerini anlamak ve uzaktan eğitimdeki arz ve talebi doğru anlayabilmek için durumun detaylı incelenmesi gerekmektedir.

Bu çalışma, Türkiye'de yükseköğretimde uzaktan eğitim uygulamalarının nicel gelişimini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu sayede geleceğe ilişkin kestirimlere katkıda bulunabileceği umulmaktadır. Araştırmanın amacına yönelik, Türkiye'deki yükseköğretimi öncelikle bir bütün olarak, ardından ön lisans, lisans ve yüksek lisans seviyelerinde gruplayıp ve farklı zaman dilimlerinde incelemek üzere aşağıdaki dört soru cevaplanmaya çalışılmıştır:

1. 2015-2016 öğretim yılı itibarıyla yükseköğretimdeki örgün ve uzaktan eğitimdeki öğrenci sayıları ve oranları nelerdir?
2. 2010-2015 yılları arasında uzaktan eğitim ile yürütülen ön lisans ve lisans programlarına yerleşen öğrenci sayıları ve program sayıları nelerdir?
3. Uzaktan eğitim ile yürütülen ön lisans, lisans ve yüksek lisans programlarına ve öğrenci sayılarına ait güncel veriler nelerdir?

Araştırma soruları öncelikle 2015 itibarıyla tüm seviyelerde son beş yılın verilerine ulaşmak üzere hazırlanmış; ancak daha sonra resmi ve güvenilir kaynakların kısıtlı olmasından dolayı yukarıdaki zaman aralıkları ile sınırlandırılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, Türkiye'de yükseköğretimde uzaktan eğitimin yıllara göre nasıl değişim gösterdiğini derinlemesine incelemek amacıyla 'durum çalışması' modeli uygulanmıştır. Durum çalışması, bir ya da birkaç durumu derinliğine araştırmak, gerçekte ortamda neler olduğuna bakmak, sistematik bir biçimde verileri toplamak, analiz etmek ve sonuçları ortaya koymak yoludur (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu çalışmada durum, Türkiye'deki yükseköğretimde uzaktan eğitim ile verilen programların incelenmesidir. Bu nedenle, yükseköğretimde Türkiye'de uzaktan eğitim uygulamalarını sayısal olarak incelemek için nitel veri toplama yöntemlerinden 'doküman analizi' kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu durum çalışmasını gerçekleştirebilmek için Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin (ÖSYM) 2010-2015 yılları arasında yayımlanan Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları Kitapları (ÖSYM, 2010-2015) ve YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (YBYS) (YÖK, YBYS, 2010-2015) temel kaynak olarak ele alınmıştır.

Nitel araştırmalarda yaygın biçimde kullanılan doküman analizinde amaç araştırma sorularına cevap olabilecek her türlü yazılı, görsel, işitsel vb. veriyi sistematik biçimde incelemek ve kategorik biçimde anlamlı bilgi haline getirmektir (Best & Khan, 1993). Araştırma kapsamında analiz edecek veriler 2016 yılı bahar ve sonbahar aylarında yukarıdaki kaynaklardan ham dijital tablolar olarak elde edilmiştir. Tüm yükseköğretim kurum ve öğrenci sayılarını içeren hesaplama tabloları, birçok farklı filtreleme işlemine tabi tutulmuş, özellikle uzaktan eğitim ve uzaktan öğretim anahtar kelimeleri veya kategorileri kullanılarak toplam sayılar içerisinden süzülmüştür. Yükseköğretimin ön lisans, lisans ve yüksek lisans kademeleri analizi ana kategoriler olarak ele alınmıştır. Verilerin seçilmesi ve grafiklerinin oluşturulmasında Microsoft® Office Excel™ yazılımı kullanılmış; yazılımdaki Pivot tablo ve Pivot grafik özellikleri kullanılarak veriler son haline getirilmiştir.

Sınırlılıklar

Yükseköğretim Kurulu web sayfalarında uzaktan eğitime dair 2014-2015 öğretim yılı öncesine ait verinin olmaması nedeniyle, bu kurumun internet üzerinden bilgi edinme formu kullanılarak araştırma için gerekli olan verilerin sağlanması talebinde bulunulmuştur. Ancak, YÖK tarafından yüksek lisans seviyesinde 2014-2015 yılı öncesindeki uzaktan eğitim programları ve öğrenci sayılarındaki değişim hakkındaki sorular cevaplanamamış; ancak 2014-2015 ve 2015-2016 yıllarına ait sayısal veriler elde edilebilmiştir.

Ön lisans ve lisans düzeyine ait 2015 ve geçmiş beş yıla ait veriler ÖSYM kurumunun web sayfalarında yer alan tercih kılavuzları taranarak elde edilmiştir. Araştırmamız ulaşılan arşiv kayıtları ile sınırlıdır.

BULGULAR

Verilerin analizi grafik ve tablolardan yararlanılarak ortaya konulmuştur. Bazı durumlarda elde edilen bilgilerin fazla olması nedeniyle sıralamada nicelik olarak büyük olan ilk 10 kuruma ya da programa yer verilmiştir. Bulgular araştırma soruları ile benzer sıralamada ve numaralandırma ile sunulmuştur.

1. 2015-2016 Öğretim Yılı İtibarıyla Yükseköğretimdeki Örgün ve Uzaktan Eğitimdeki Öğrenci Sayıları ve Oranları

Türkiye'de 2015-2016 öğretim yılı yükseköğretim öğrenci sayıları aşağıdaki Şekil 2'de verilmektedir. Veriler söz konusu öğretim yılında aktif olarak öğrenim görmekte olan öğrencilerin tamamını yansıtmaktadır.

Şekil 2'ye göre yükseköğretimde 2015-2016 öğretim yılında 6.689.185 öğrenci öğrenim görmektedir. 2.285.406 ön lisans öğrencisinin %1.30'u, 3.900.601 lisans öğrencisinin %0.64'ü, 417.084 yüksek lisans öğrencisinin %4,85'i, toplam 6.689.185

öğrencinin 74.619'u (%1.11) uzaktan eğitim ile öğrenim görmektedir.

Uzaktan eğitimde öğrenim gören öğrencilerin %8.34'ü ön lisans, %2.49'u lisans, %38.82'si yüksek lisans oranlarında vakıf üniversitelerinde yer almaktadır. Vakıf üniversitelerinde uzaktan eğitim ile ön lisans, lisans ve yüksek lisansdaki toplam öğrenci sayısı oranı %14.66'dır. 2014-2015 ve 2015-2016 verilerine göre ülkemizde uzaktan eğitim ile yapılan doktora düzeyinde program bulunmamaktadır.

2. 2010-2015 Yılları Arasında Uzaktan Eğitim ile Yürütülen Ön Lisans ve Lisans Programlarına Yerleşen Öğrenci Sayıları ve Program Sayıları

Uzaktan eğitim ile yürütülen ön lisans ve lisans programlarına dair bilgiler, ÖSYM tarafından yayınlanan tercih kitapçıklarının uzaktan eğitim ifadesi ile filtrelenmesi ile elde edilmiştir. Ön lisans ve lisans seviyeleri aşağıda iki alt soru olarak cevaplanmıştır.

2.1. Ön Lisans Programlarına Yerleşen Öğrenci Sayıları ve Program Sayıları

Son beş yılın ÖSYM Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları Kitapları incelendiğinde, 2010-2015 yıllarına göre uzaktan eğitim ön lisans programlarına yerleşen öğrenci sayısı ve program sayısı dağılımları Şekil 3 ve Şekil 4'de verilmiştir.

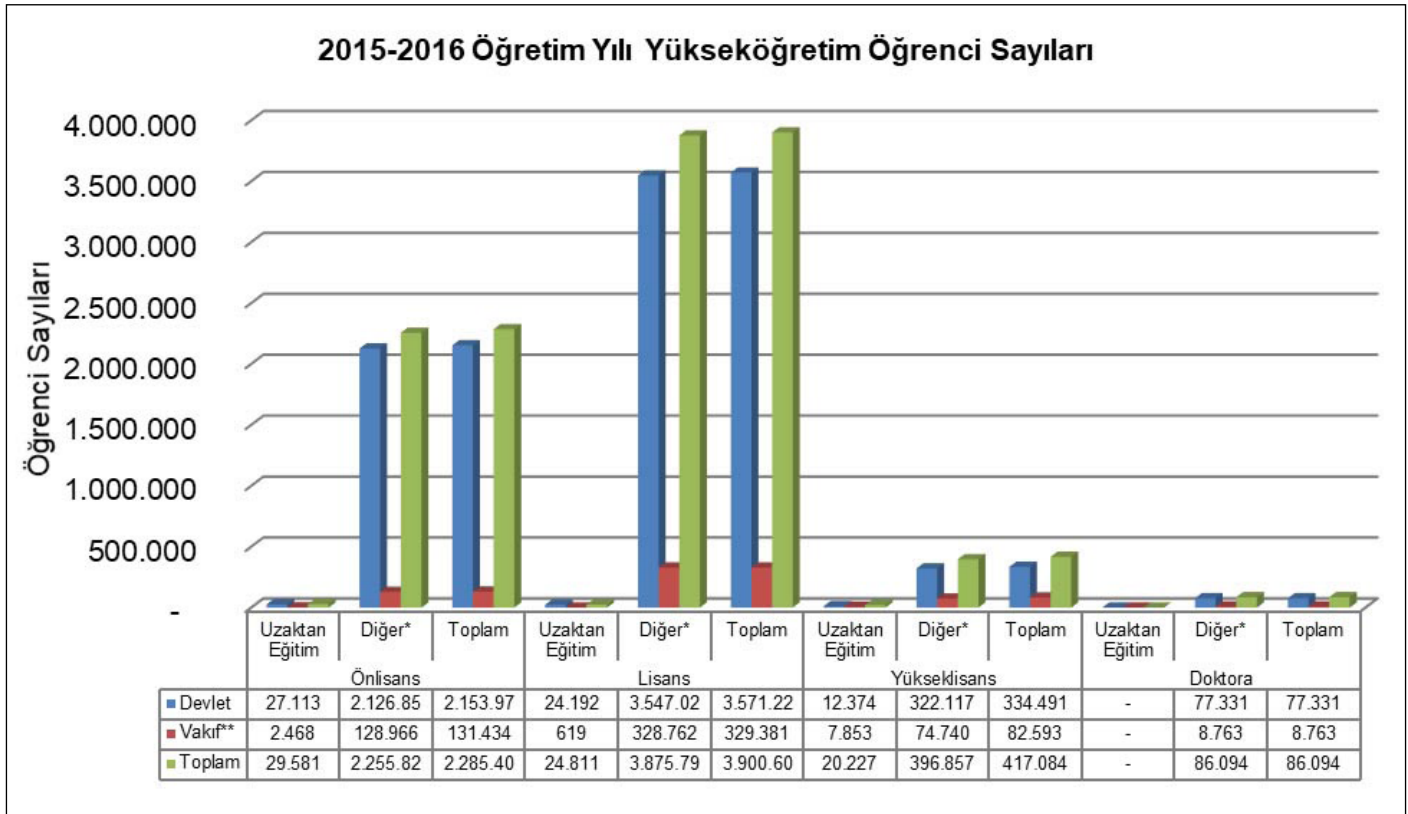
Şekil 3 ve 4 incelendiğinde 2010-2013 yılları arasında küçük bir artış ile yerleşen öğrenci sayısı, 2014 yılında özellikle devlet üni-

versiteleri için yükselen bir ivme kazanmış 2015 yılında önceki yıllarda olduğu gibi küçük bir artış ile devam etmiştir. 2014 yılında yerleşen öğrenci sayısındaki artış Şekil 4'te yer alan toplam program sayısındaki artışa paralel olduğu söylenebilir. Ön lisans aktif olan program sayısı, 2013 yılında vakıf üniversitelerinde en yüksek seviyede iken, devlet üniversitelerinde 2010 yılından sonraki en düşük değeri vermektedir. Devlet ve vakıf üniversitelerinde aktif olarak hizmet veren program sayılarının toplam değerine bakıldığında, 2010 yılından 2014 yılına kadar olan sürede artan bir şekilde yükselirken, 2015 yılında azalan bir ivme göstermektedir.

2.2. Lisans Programlarına Yerleşen Öğrenci Sayıları ve Program Sayıları

2010-2015 yıllarına göre uzaktan eğitim lisans programlarına yerleşen öğrenci sayısı ve program sayısı dağılımları Şekil 5 ve Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 5 ve 6 incelendiğinde, 2010 yılında yerleşen toplam öğrenci sayısı 2011 yılında hızla yükselmiş ve son beş yılın en fazla değerine (3453) ulaşmıştır. Bu yükselen ivmeden sonra yerleşen öğrenci sayısı gittikçe azalan bir dağılım sergilemekte ve 2015 yılında 2011 yılının yaklaşık yarısına kadar düşmektedir. Vakıf üniversitelerinde uzaktan eğitim lisans öğrencileri 2011 yılında en yüksek seviyede iken ertesi yıllarda dar alanda artan ve azalan şekilde değişmiştir. Son yıllarda görülen azalma program sayılarında da görülmektedir (Şekil 6). Nitekim 2010 yılından 2012 yılına kadar artan program sayısında, bu yıldan 2015 yılına kadar kayda değer bir azalma görülmektedir. 2013

Şekil 2: Yükseköğretimdeki öğrenci sayıları.

yılında 21 programa kadar yükselen vakıf üniversiteleri, program sayılarının artmasına rağmen öğrenci sayılarında kayda değer bir artış olmamıştır. Son iki yılda program sayılarının yaklaşık 2/3'ü azaltılmıştır.

3. Uzaktan Eğitim ile Yürütülen Ön Lisans, Lisans ve Yüksek Lisans Programlarına ve Öğrenci Sayılarına Ait Güncel Veriler

Yükseköğretim seviyesinde en çok tercih edilen programlar, üniversiteler ve öğrenci sayıları, ancak 2014-2015 yılından itibaren elde edilebilmiştir.

Ön Lisans Programları

2014-2015 öğretim yılı ÖSYM Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları Kitabı'na göre uzaktan eğitim ile hizmet veren 38 farklı ön lisans programı mevcuttur (Tablo 2).

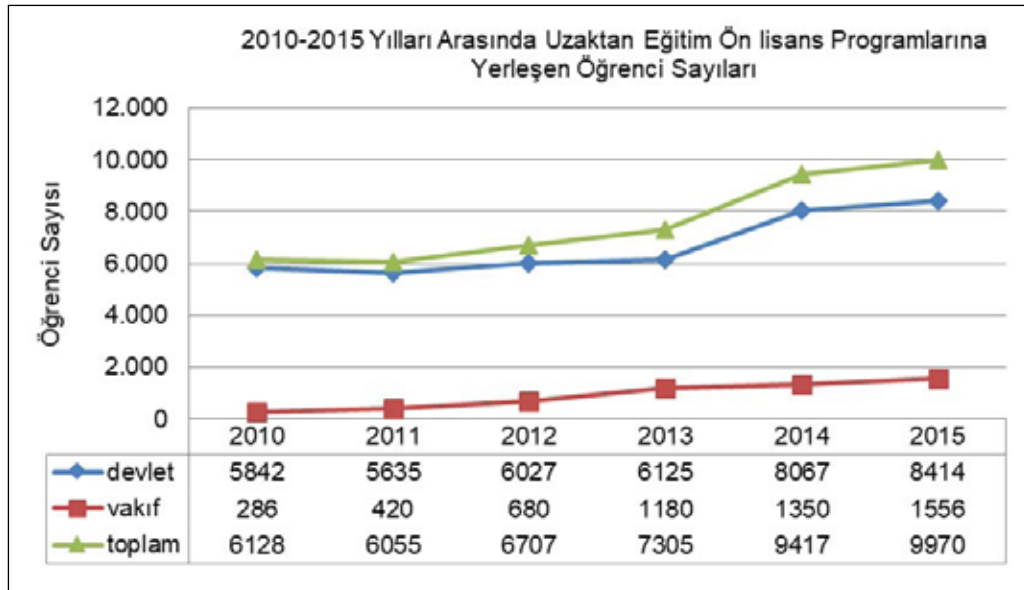
Tablo 2'ye göre 77 devlet ve 38 vakıf üniversitelerinde olmak üzere toplam 115 programda 9970 öğrenci öğrenim görmek üzere kayıt yaptırmışlardır. Toplam öğrencilerin %15.6'sı vakıf üniversitelerine %84.4'ü devlet üniversitelerine yerleşmiştir.

Aktif olarak hizmet veren ön lisans programlarının öğrenci sayılarına göre ilk 10 program Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3'e göre bilgisayar programcılığına yerleşen öğrenci sayısı en fazladır. Çocuk gelişimi ve iş sağlığı ve güvenliği programları sırasıyla bu programı izlemektedir.

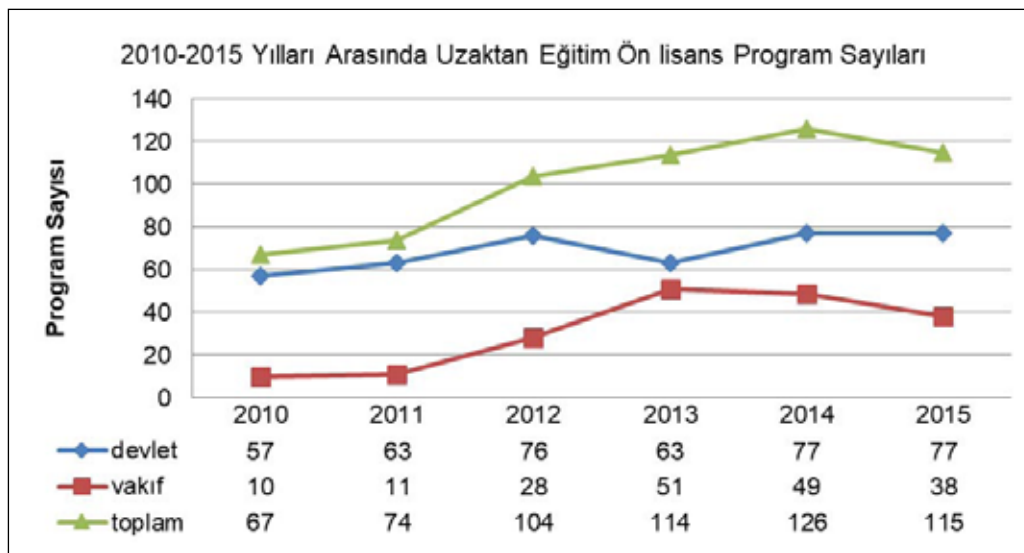
Lisans Programları

Uzaktan eğitim ile yürütülen farklı lisans programlarının sayısı toplamda 13 olduğu için aşağıdaki Tablo 4'te tümüne yer verilmiştir.

Şekil 3: Uzaktan eğitim ön lisans öğrenci sayısındaki değişim.

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri, 2016.

Şekil 4: Uzaktan eğitim ön lisans program sayısındaki değişim.

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri, 2016.

Tablo 4'e göre, 2014-2015 öğretim yılında uzaktan eğitim ile lisans yapmak üzere toplam 17 farklı üniversitedeki 13 farklı programa yerleşen öğrenci sayısı 1.761'dir. Kamu yönetimi, halkla ilişkiler ve işletme sırası ile en fazla öğrenci alan lisans programlarıdır. Öğrencilerin %19.36'sı vakıf üniversitelerine, %80.16'sı devlet üniversitelerine yerleşmiştir.

Yüksek Lisans Programları

Yüksek lisans seviyesinde yürütülen uzaktan eğitim programları tezli ve tezsiz ayrı ayrı olmak üzere sırasıyla Tablo 5 ve Tablo 6'da verilmiştir. Büyük çoğunluğu temsil ettiği için ilk 10 program listelenmiştir.

Tablo 5'e göre tezli yüksek lisans programlarındaki öğrenci sayılarına göre ilk üç program işletme, maliye ve kamu yönetimidir. İşletme, sağlık kurumları yöneticiliği ve eğitim yönetimi, teftişi, planlaması ve ekonomisi programları ise sırası ile ilk üç tezsiz yüksek lisans programlarıdır.

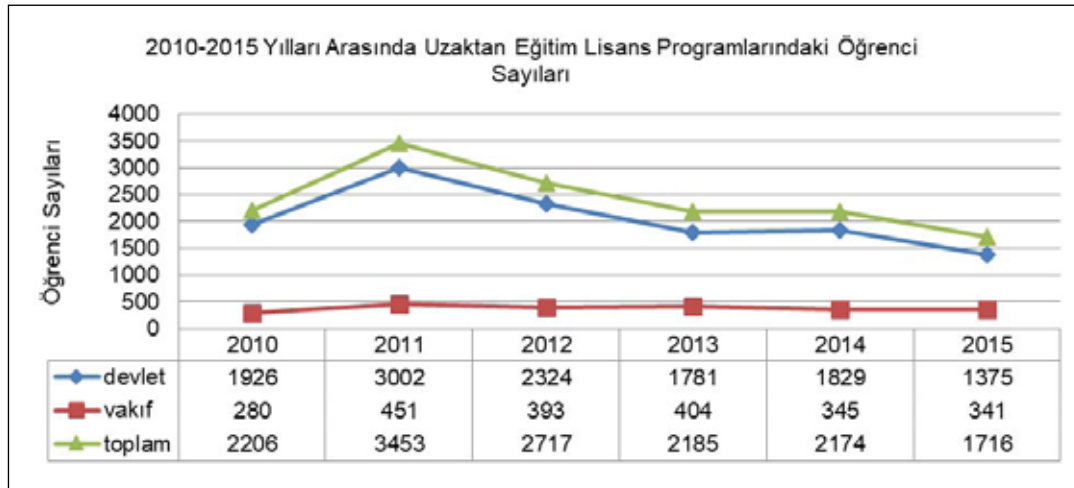
Tablo 6'ya göre tezsiz yüksek lisans programlarındaki öğrenci sayılarına göre ilk üç program işletme, sağlık kurumları yöneticiliği ve eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisidir.

2014-2015 ve 2015-2016 öğretim yılı tezli ve tezsiz toplam yüksek lisans öğrenci sayıları aşağıda Şekil 7'de, öğrenci sayılarına göre ilk 10 üniversite ise Şekil 8 ve Şekil 9'da verilmiştir.

Tablo 2: 2014-2015 Uzaktan Eğitim Ön lisans Programları ve Öğrenci Sayıları

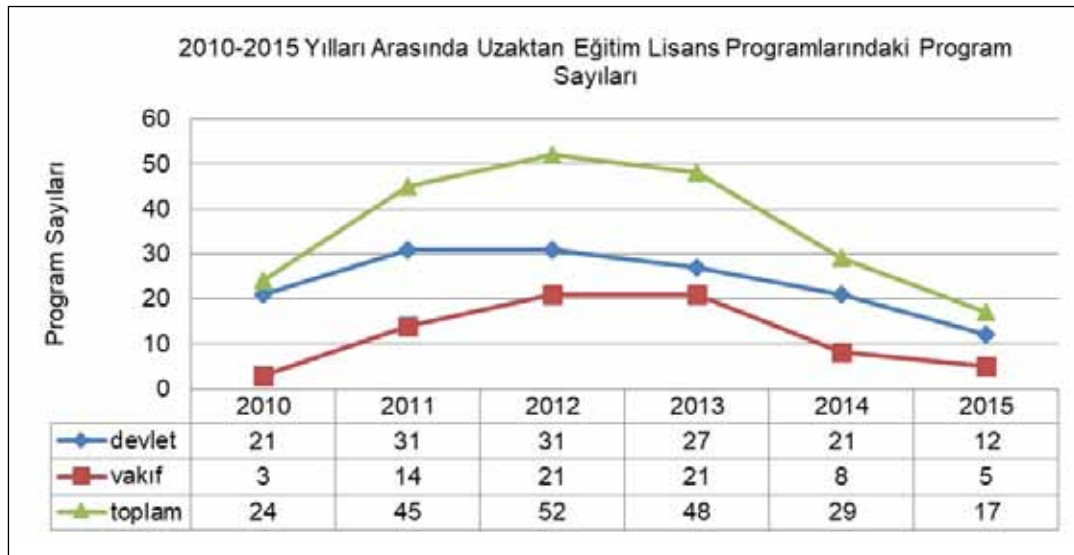
Vakıf		Devlet		Toplam	
Program Sayısı	Öğrenci Sayısı	Program Sayısı	Öğrenci Sayısı	Program Sayısı	Öğrenci Sayısı
38	1.556	77	8.414	115	9.970

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri.

Şekil 5: Uzaktan eğitim ile yürütülen lisans programlarındaki öğrenci sayısındaki değişim.

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri, 2016.

Şekil 6: Uzaktan eğitim ile yürütülen lisans programları sayısındaki değişim.

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri.

Elde edilen verilerin incelenmesi ile 2014-2015 öğretim yılı itibarı ile 9.038 devlet, 4.469 vakıf olmak üzere toplam 13.207 öğrenci yüksek lisans öğrenimi uzaktan eğitim ile görmektedir.

Bir sonraki yıl olan 2015-2016 öğretim yılında ise 12.374 devlet ve 7.853 vakıf olmak üzere toplam 20.227 öğrenci yüksek lisans öğrenimini uzaktan eğitim ile görmektedir.

Son iki yılda, yüksek lisans düzeyinde uzaktan öğretim ile yürütülen programlardaki öğrenci sayılarının %49.8 oranında arttığı görülmektedir. Son yılda öğrencilerin %38.8'i vakıf, %61.2'si devlet üniversitelerinde bulunmaktadır (Şekil 7).

Türkiye'de son iki yılda uzaktan yüksek lisans eğitimi veren üniversitelerden öğrenci sayısına göre en fazla öğrencisi olan üniversite Sakarya Üniversitesi'dir (Şekil 8 ve Şekil 9).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, Türkiye'de yükseköğretimde uzaktan eğitim ile yapılan uygulamaların sayısal verilerle ortaya konulması amacıyla durum çalışması yapılmıştır. Bulgulara bakıldığında, Türkiye'de 2015-2016 yılında yükseköğretimde altı milyon civarında öğrenci öğrenim görmektedir. Uzaktan eğitim ile yürütülen programlardaki öğrencilerin büyük çoğunluğu devlet kurumlarında öğrenim görmektedir. Uzaktan eğitim ile ders

Tablo 3: 2014-2015 Öğretim Yılı Uzaktan Eğitim Ön Lisans Öğrenci Sayılarına Göre İlk 10 Program ve Öğrenci Sayıları

Program (Ön lisans)		Devlet		Vakıf		Toplam	
		Program Sayısı	Öğrenci Sayısı	Program Sayısı	Öğrenci Sayısı	Program Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Bilgisayar Programcılığı	4	357	14	1.442	18	1.799
2	Çocuk Gelişimi	7	404	7	1.062	14	1.466
3	İş Sağlığı ve Güvenliği	4	193	6	758	10	951
4	Tıbbi Dokü. ve Sekr.	5	96	4	658	9	754
5	Muhasebe ve Vergi Uyg.			6	449	6	449
6	Dış Ticaret	5	56	2	304	7	360
7	Medya ve İletişim			2	354	2	354
8	Elektronik Haber. Tekn.			3	278	3	278
9	Bankacılık ve Sigortacılık			2	253	2	253
10	Mekatronik			2	253	2	253

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri.

Tablo 4: 2014-2015 Öğretim Yılı Öğrenci Sayılarına Göre 13 Farklı Uzaktan Eğitim Lisans Programı ve Öğrenci Sayıları

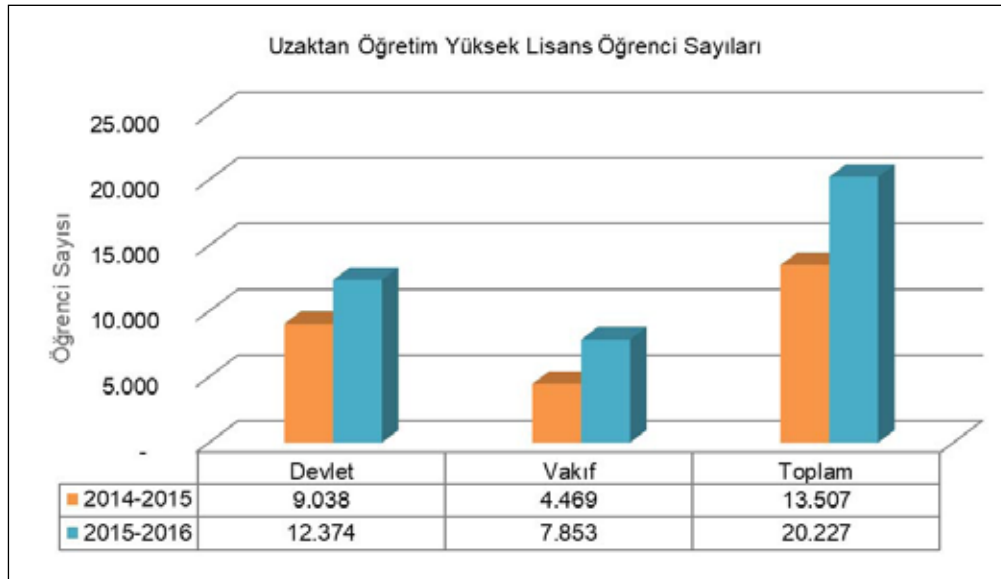
Program (Lisans)		Devlet		Vakıf		Toplam	
		Program Sayısı	Öğrenci Sayısı	Program Sayısı	Öğrenci Sayısı	Program Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Kamu Yönetimi	2	216			2	261
2	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	2	257			2	257
3	İşletme	2	172			2	172
4	Gazetecilik	1	154			1	154
5	Radyo, Televizyon ve Sinema	1	154			1	154
6	Bilgisayar Mühendisliği			1	150	1	150
7	Endüstri Mühendisliği			1	150	1	150
8	Maliye	1	120			1	120
9	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	1	110			1	110
10	İktisat	1	110			1	110
11	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	1	82			1	82
12	Yönetim Bilişim Sistemleri			2	34	2	34
13	Sağlık Yönetimi			1	7	1	7
Toplam		12	1.375	5	341	17	1.716

Tablo 5: 2015- 2016 Öğretim Yılı Uzaktan Eğitim ile Yürütülen Tezli Yüksek Lisans Programlarından Öğrenci Sayılarına Göre En Çok Öğrencisi Olan 10 Program

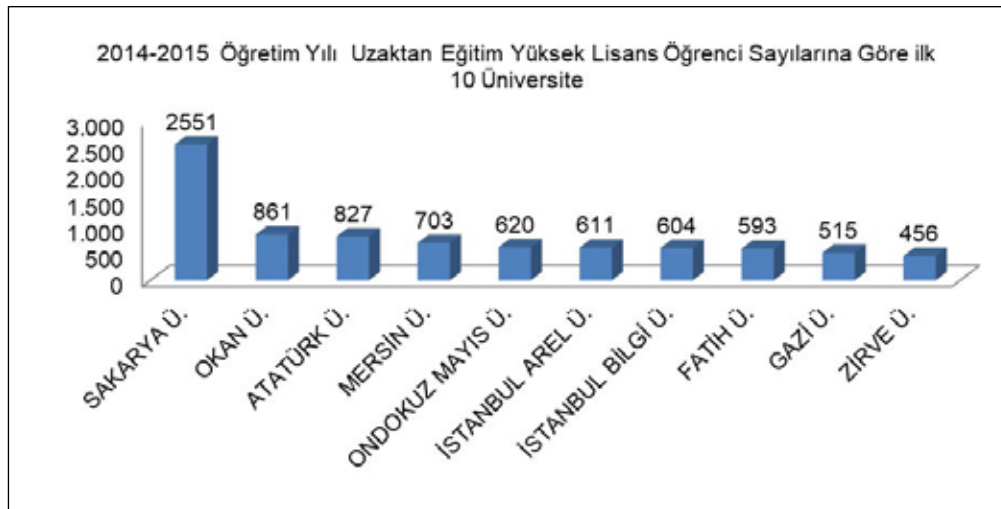
Program Adı	Öğrenci Sayısı
1 İşletme	485
2 Maliye	189
3 Kamu Yönetimi	162
4 İnternet ve Bilişim Teknolojileri	137
5 Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği	82
6 Temel İslam Bilimleri	62
7 Türk Dili ve Edebiyatı	32
8 Sağlık Kuruluşları Yöneticiliği	31
9 Yönetim Bilişim Sistemleri	31
10 Bilgisayar Bilimleri	27

Tablo 6: 2015- 2016 Öğretim Yılı Uzaktan Eğitim Tezsiz Yüksek Lisans Programlarından Öğrenci Sayılarına Göre En Çok Öğrencisi Olan 10 Program

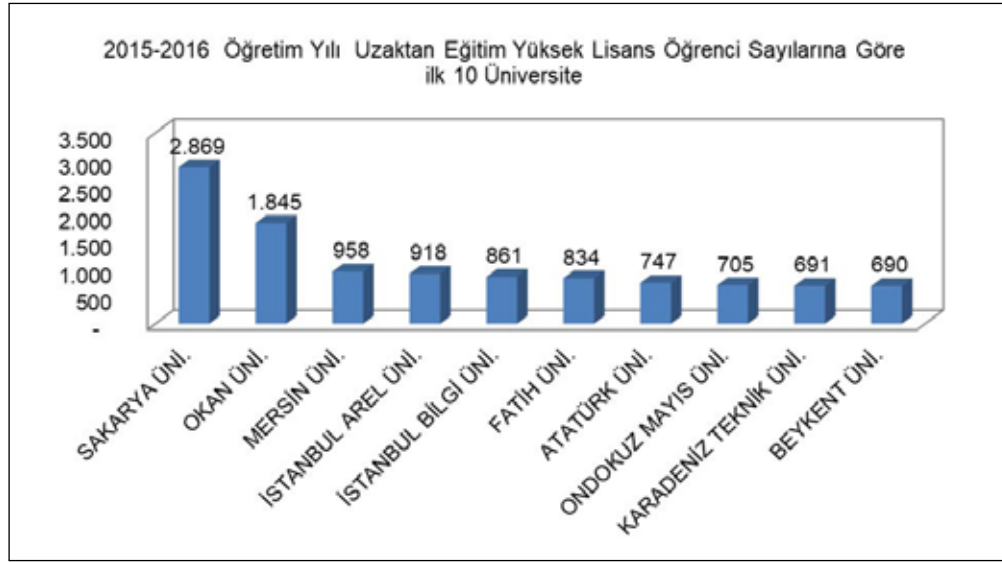
Program Adı	Öğrenci Sayısı
1 İşletme	6.888
2 Sağlık Kurumları Yöneticiliği	1.392
3 Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi	899
4 Mühendislik Yönetimi	735
5 Yönetim Bilişim Sistemleri	449
6 Bilişim Sistemleri	419
7 İş Güvenliği	406
8 Kalite Yönetimi	401
9 Bilişim Teknolojileri	297
10 Kamu Yönetimi	283

Şekil 7: Uzaktan eğitim ile yürütülen yüksek lisans programlarındaki öğrenci sayıları.

Kaynak: YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2016

Şekil 8: Uzaktan eğitim veren üniversiteler: 2014-2015 ilk 10 üniversite.

Kaynak: YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2016.

Şekil 9: Uzaktan eğitim veren üniversiteler: 2015-2016 ilk 10 üniversite.

Kaynak: YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2016.

veren devlet ve vakıf üniversitelerinde yer alan öğrenci sayılarına bakıldığında ise vakıf üniversitelerinin öğrenci sayılarının devlet üniversitelerinin öğrenci sayılarından belirgin bir biçimde daha az olduğu görülmektedir. Bu durum, uzaktan eğitim öğrencilerinin yaklaşık üçte ikisi (%72) devlet kurumlarında öğrenim gören ABD ile benzerlik göstermektedir (Docebo, 2014).

2010-2015 yılları arasında uzaktan eğitim ön lisans programlarına bakıldığında, 2015 yılına kadar toplam öğrenci sayılarında diğer yıllara göre artış devam ederken, son yılda program sayılarında azalma görülmektedir. Bunun sebebi, 2015 yılında bazı programların öğrenci almaması, yanı sıra öğrenci alan programların öğrenci kontenjanlarını artırmaları olabilir.

2010-2015 yılları arasında uzaktan eğitim lisans programlarına bakıldığında, öğrenci sayıları 2011 yılında en yüksek seviyesine ulaşırken, devam eden yıllarda genel olarak bir düşüş eğilimi görülmektedir. Program sayıları ise 2012 yılına kadar yükselirken, devam eden yıllarda öğrenci sayılarındaki düşüşe paralel olarak azalmıştır. Bu sonuç, program sayısının öğrenci talebine göre değişim gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

2015-2016 yılında, uzaktan eğitim ile yüksek lisans programlarından işletme, sağlık kurumları yöneticiliği ve eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi sırası ile en fazla öğrenci alan ve program sayısı fazla olan programlardır. 2011 yılında yapılan bir çalışmaya göre (Aydemir, 2011) işletme, bilişim ile ilgili bölümler, elektrik, elektronik ve bilgisayar mühendisliği en fazla açılan programlardır. Buna göre, uzaktan eğitim ile yüksek lisans programları arasında işletme programının hâlâ ilk sıralarda tercih edilen bir program olduğu söylenebilir.

2014-2015 yılında, uzaktan eğitim ile ön lisans programlarına bakıldığında, bilgisayar programcılığı hem yerleşen öğrenci sayısı, hem de program sayısı olarak ilk sırada yer almaktadır. Çocuk gelişimi ve iş sağlığı güvenliği programları sırasıyla bu programı izlemektedir. Balaban'ın (2012) YÖK Eğitim Dairesi ve üniversitelerin web sayfalarından elde ettiği bilgilere göre ön lisans programında bilgisayar programcılığı (11) ve işletme (11)

program sayıları itibarıyla ilk sırada yer alırken, bilgisayar teknolojisi ve programlama (8) ve büro yönetimi (6) bu programları takip etmektedir. Son üç yılda bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik ön lisans programı sayıları yerini korurken, işletme ve büro yönetimi programları yerine çocuk gelişimi ile iş sağlığı ve güvenliği programları sayıları artmıştır. Hatta 2002 yılında İş Sağlığı ve Güvenliği programı bir iken, 2015 yılında bu sayı 10'a yükselmiştir (Balaban, 2012).

2014-2015 yılında, uzaktan eğitim ile lisans düzeyinde 13 farklı programda, 12 devlet ve beş vakıf üniversitelerinde olmak üzere toplam 17 programa yerleşen öğrenci sayısı 1.761'dir. Kamu yönetimi, halkla ilişkiler ve işletme sırası ile en fazla öğrenci alan ve program sayısı fazla olan programlardır. 2011 yılında yapılan çalışmaya göre (Akdemir, 2011) iktisat, işletme, çalışma ekonomisi, maliye ve ekonometri en fazla açılan programlar olarak verilmiştir. Buna göre işletme programının geçen dört yıl içerisinde hâlâ ilk sıralarda tercih edilen program olduğu söylenebilir.

Öte yandan, uzaktan eğitimde yüksek lisans öğrencileri, lisans ve ön lisans öğrencilerine oranla vakıf üniversitelerinde daha fazla öğrenim görmektedirler. Türkiye'deki uzaktan eğitim ile yüksek lisans öğrenimi gören öğrencilerin yaklaşık beşte biri Sakarya Üniversitesi'ndedir.

2014-2015 ve 2015-2016 yıllarında, yüksek lisans düzeyinde uzaktan eğitim ile yürütülen programlardaki öğrenci sayılarının %49.8 oranında arttığı görülmektedir. Bu artış uzaktan eğitim ile öğrenim gören öğrenci sayılarındaki artış gösteren Poulin ve Straut (2016) raporu ile benzerlik göstermektedir. Raporda 2014 ve 2015 yıllarında öğrenci sayılarında sırasıyla %3.7 ve %3.9'luk bir artışın olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde, araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında, Türkiye'de son beş yıl içerisinde, ön lisans düzeyinde uzaktan eğitim ile yürütülen programlardaki öğrenci sayılarında da bir artış olduğu görülmüştür. Ancak, aynı artış lisans düzeyindeki programlardaki öğrenci sayılarında görülmemiştir; hatta 2011 yılından itibaren düşüş ivmesinde olduğu görülmektedir.

Genel olarak çalışmadan elde edilen veriler incelendiğinde, Türkiye’de uzaktan eğitim uygulamaları örgün eğitim ile kıyaslandığında sayısal olarak çok daha gerilerde olduğu görülmektedir. Ancak dünyadaki e-öğrenim pazarının önümüzdeki üç yıl içinde hızlı ve önemli bir ölçüde büyüme göstereceği konusunda genel bir görüş üzerinde durulmaktadır (Docebo, 2014). Türkiye’de ise buna paralel olarak YÖK tarafından hazırlanan yükseköğretim kurumlarındaki uzaktan öğretime ilişkin usul ve esaslara göre, birinci ve ikinci öğretim programlarındaki derslerin en fazla %30’unun sadece uzaktan öğretim yolu ile verilebileceği ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, Türkiye’de örgün eğitimin bir parçası olmuş uzaktan eğitim uygulamalarının da sayısal ve nitelik açısından incelenmesi önerilmektedir.

Sonraki yıllarda uzaktan eğitim ön lisans, lisans ve yüksek lisans program ve öğrenci sayılarının sistematik biçimde arşivlenmesi ve benzer biçimde programlardaki eğilimlerin izlendiği boylamalı çalışmaların yapılması yararlı olacaktır. Ayrıca, dünyada yükseköğretimde uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik yapılan dönemsel çalışmaların incelenerek Türkiye ile karşılaştırılması na yönelik araştırmaların yapılması da önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akdemir, O. (2011). Yükseköğretimimizde uzaktan eğitim. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 69-71.
- Alkan, C. (1987). Öğrenme-öğretme süreçleri ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1), 209-229. Retrieved from <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/518/6484.pdf>
- Alkan, C. (1997). *Eğitim Teknolojisi* (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balaban, E. (2012). *Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitim ve bir proje önerisi*. İstanbul: Işık Üniversitesi.
- Best, J. W. & Khan, J. V. (1993). *Research in education* (7. ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Çallı, İ., İşman, A. & Torkul O. (2002). Sakarya Üniversitesi’nde uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve geleceği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1-352. Retrieved from <http://citeserx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.102.2851&rep=rep1&type=pdf>
- Docebo (2014). *E-Learning Market Trends & Forecast 2014 - 2016 Report*. A report by Docebo. Retrieved from <https://www.docebo.com/landing/contactform/elearning-market-trends-and-forecast-2014-2016-docebo-report.pdf>
- Horzum, M. B. (2013). Michael Graham Moore eğitim teknolojisi alanına önemli katkılar sağlayan kişi. *Sakarya University Journal of Education*, 3(1), 113-119.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Keegan, D. (1990). *Foundations of distance education*. (2nd ed.). New York: Routledge.
- Moore, M.G. & Kearsley, G. (2011). *Distance education: a systems view of online learning (what's new in education)* (3rd ed.). Boston, MA: Wadsworth Publishing.
- Morgan, C. K. & Tam, M. (1999). Unraveling the complexities of distance education student attrition. *Distance Education*, 20(1), 96-108.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2010). *T. C. Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi 2010 Yılında Yapılan Sınavlar ve Yerleştirmeler*. Retrieved from <http://www.osym.gov.tr/TR,497/2010-yilinda-yapilan-sinavlar-ve-yerlestirmeler-kitabinin-yayimlanmasi-09022011.html>
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2011). *T. C. Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi 2011 Yılında Yapılan Sınavlar ve Yerleştirmeler kitabı*. Retrieved from <http://www.osym.gov.tr/TR,566/tc-olcme-secme-ve-yerlestirme-merkezi-2011-yilinda-yapilan-sinavlar-ve-yerlestirmeler-kitabinin-yayimlanmasi-21032012.html>
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2012). 2012- ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları ile ÖSYS ve Ağırlıklı ÖSYS Puanlarının Dağılımları (Yığinsal). Retrieved from <http://www.osym.gov.tr/TR,605/2012-osys-yuksekogretim-programlarinin-merkezi-yerlestirmedeki-en-kucuk-ve-en-buyuk-puanlari-osys-ve-agirlikli-osys-puanlarinin-dagilimlari-yiginsal-adli-kitabinyayimlanmasi-21112012.html>
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2013). 2013-ÖSYS Yükseköğretim Programlarının Merkezi Yerleştirmedeki En Küçük ve En Büyük Puanları ile ÖSYS ve Ağırlıklı ÖSYS Puanlarının Dağılımları (Yığinsal). Retrieved from <http://www.osym.gov.tr/TR,657/2013-osys-yuksekogretim-programlarinin-merkezi-yerlestirmedeki-en-kucuk-ve-en-buyuk-puanlari-ile-osys-ve-agirlikli-osys-puanlarinin-dagilimlari-yiginsal-adli-kitabinyayimlanmasi-21112013.html>
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2014). *2014-ÖSYS Yükseköğretim programlarının merkezi yerleştirmedeki en küçük ve en büyük puanları kitabı*. Retrieved from <http://www.osym.gov.tr/TR,8473/2014-osys-yuksekogretim-programlarinin-merkezi-yerlestirmedeki-en-kucuk-ve-en-buyuk-puanlari-kitabi.html>
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2015). *2015-ÖSYS Yükseköğretim programlarının merkezi yerleştirmedeki en küçük ve en büyük puanları kitabı*. Retrieved from <http://www.osym.gov.tr/TR,8511/2015-osys-yuksekogretim-programlarinin-merkezi-yerlestirmedeki-en-kucuk-ve-en-buyuk-puanlari-kitabi.html>
- Poulin, R., & Straut, T. (2016). *WCET Distance education enrollment report 2016*. Retrieved from <http://wcet.wiche.edu/initiatives/research/WCET-Distance-Education-Enrollment-Report-2016>
- Schunk, D. H. (2009). *Öğrenme teorileri*. Şahin, M. (Çev. Ed). (pp.1-26). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Siemens, G., Gašević, D., & Dawson, S. (2015). Preparing for the digital university: A review of the history and current state of distance, blended, and online learning. Athabasca, Canada: Bill & Melinda Gates Foundation. Retrieved from <http://linkresearchlab.org/PreparingDigitalUniversity.pdf>
- Yalçınalp, S. (2015). Uzaktan eğitim. In Cabı E. (Ed.). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. (pp. 140-189). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2014). *Yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretime ilişkin usul ve esaslar*. Retrieved from http://www.yok.gov.tr/documents/10279/38502/uzaktan_ogretim_esas_usul_25022014.pdf/78353e67-ac60-46d4-85b1-10a3f4cec880
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2016). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*. Retrieved from <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Zawacki Richter, O., & Naidu, S. (2016). Mapping research trends from 35 years of publications in distance education. *Distance Education*, 37(3), 245-269.